

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Številka: 322-01-3/2024/1
Ljubljana, 15. 4. 2024

2

Gospod
Marko Lotrič
predsednik Državnega sveta RS

ZADEVA: Pobuda za nadzor učinkovitosti neposrednih plačil v kmetijstvu v smislu večje samooskrbnosti in prehranske varnosti

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na 18. seji 5. 4. 2024, na pobudo državnega svetnika Branka Tomažiča, predstavnika kmetov, sprejela sklep, da na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) predlaga, da se na Računsko sodišče Republike Slovenije naslovi naslednja

p o b u d a:

Računsko sodišče Republike Slovenije naj kot vrhovna neodvisna revizijska institucija, ki nadzira celotno porabo javnih sredstev, v okviru svojih pooblastil preveri, ali so sredstva za ukrepe neposrednih plačil v kmetijstvu dovolj učinkovita za zagotavljanje cilja prehranske varnosti in samooskrbe.

Obrazložitev:

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v okviru svojih pristojnosti ves čas naslavlja problematiko nezadostne prehranske samooskrbe in s tem nacionalne prehranske varnosti. Ugotavlja, da kmetijska politika ne dosega v zadostni meri cilja povečanja prehranske samooskrbe, kljub državnim in evropskim sredstvom, ki so namenjena področju kmetijstva. Kmetijski sektor je v negotovosti, saj je kmetijska zemlja premalo zaščitena, zaradi novih in pogosto nerazumnih okoljskih zahtev se opušča kmetijstvo, prav tako se čedalje manj mladih odloča za prevzem in nadaljevanje kmetijske dejavnosti. Prevelika prehranska odvisnost negativno vpliva na varnost države in njenih prebivalcev, kar se je nedavno izkazalo med pandemijo Covid-19 in vojno v Ukrajini. Tovrstni globalni dogodki lahko hitro prizadenejo izredno majhen slovenski trg, še posebej, če upoštevamo, da smo prehransko odvisnosti. Zato je nujno krepiti domačo pridelavo hrane in s tem zagotoviti prehransko varnost.

Neposredna plačila v kmetijstvu predstavljajo finančno podporo, ki jo prejmejo kmetje neposredno od države ali Evropske unije. Namen teh plačil je spodbuditi trajnostno kmetovanje, ohranjanje podeželja, izboljšanje dobrobiti živali, varstvo okolja in podporo pri doseganju socialnih ciljev, kot so ohranjanje delovnih mest in življenjski standard na podeželju. Kljub dodeljevanju neposrednih plačil se kmetijstvo sooča s številnimi izzivi. Zdi se, da so ukrepi pretežno usmerjeni k ohranjanju narave in kot taki delujejo bolj proti kmetovanju in pridelavi hrane (kako pridelati manj), saj se njihov učinek v praksi kaže v manjši pridelavi hrane. S tem se oddaljujemo od primarnega cilja večje prehranske samooskrbnosti in s tem prehranske varnosti in suverenosti Slovenije. Prehranska samooskrba in prehranska varnost se nanaša na zmožnost države, da zadostuje potrebam prebivalstva po hrani s trajnostno in zanesljivo proizvodnjo ter predstavlja temeljni steber nacionalne varnosti in dobrobiti prebivalstva. Komisija ugotavlja, da v Sloveniji prehranska varnost ni zagotovljena, saj je samooskrba pod zelenimi pragom, število kmetij upada, še bolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da se kmetijska zemljišča prodajajo tujcem, tudi v obmejnem pasu. To povzroča skrb v smislu nacionalne varnosti in vpliva na domačo proizvodnjo hrane ter suverenost na tem področju.

Sistem neposrednih plačil vsebuje različne intervencije oziroma plačila, ki jih kmetje lahko prejmejo, če izpolnjujejo predpisane pogoje. Ob tem komisija ugotavlja, da so ukrepi zelo razdrobljeni, ob tem pa so zahteve v nacionalnem Strateškem načrtu Skupne kmetijske politike (v nadaljevanju: strateški načrt) strožje oz. obsežnejše, kot jih predpisuje Evropska unija, kar še bolj otežuje pridobivanje evropskih sredstev. Evropska ureditev gre v smeri poenostavitve zahtev, povezanih z okoljem, čemur bi morali slediti tudi v Sloveniji, saj bi s tem zaustavili drobljenje ukrepov (intervencij in podintervencij). Treba je preveriti, ali je strateški načrt pravilno zastavljen in sredstva za kmetijstvo smotrno razdeljena in usmerjena k ciljev povečanja prehranske varnosti. Pri nadzoru neposrednih plačil v kmetijstvu naj se preveri učinkovitost po posameznih področjih, kot je npr. ekološko kmetijstvo, kjer je ponudba ekoloških živil, kljub velikim vložkom, nezadostna. Javni zavodi, ki so zavezani k obveznem naročanju ekoloških živil, namreč poročajo o težavah pri dobavi slovenskih ekoloških živil.

Glede na navedeno bi bilo smiselno, da Računsko sodišče Republike Slovenije preveri učinkovitost neposrednih plačil v kmetijstvu v Sloveniji v zadnjih letih. Komisija meni, da so takšna preverjanja in usmeritve ključna za zagotavljanje transparentnosti, odgovornosti in izboljšanja sistemov podpore kmetijstvu in nujna za trajnostno in stabilno prihodnost kmetijske dejavnosti v državi.

Predsednik
Branko Tomažič, l. r.